FREDERIK HARTING (1835-1902), EEN FOTOGRAAF UIT GOUDA

A. C. Harting

Mijn overgrootvader H.J. Harting is in 1806 te Delft geboren. Hij heeft twee broers van wie de jongste, Marinus (geboren in 18 15), kunstschilder wordt. In 1848 emigreert Marinus naar Amerika waar hij tot zijn dood blijft wonen. De oudste broer, Frederik senior (geboren in 1804), wordt deurwaarder te Delft en verhuist in 1847 naar Gouda waar hij dezelfde functie uitoefent bij de rijksbelastingdienst. Uit diens huwelijk worden negen kinderen geboren van wie Frederik junior (geboren te Delft op 14 februari 1835) de derde is. Van hem weten we dat hij omstreeks 1855 werkzaam is als kantoorbediende. Daarna moet hij - buiten Gouda - in militaire dienst zijn geweest. In 1863 keert Frederik naar Gouda terug. Hij komt dan uit Brielle waar hij in de rang van sergeant als fourier werkzaam is geweest bij een compagnie van het 4de Regiment Infanterie. Het is niet bekend of Frederik toen ook al als fotograaf werkte. Bij de thans bekende fotografen in Brielle kan hij zijn 'opleiding' niet gehad hebben omdat die toen of zeer jong of nog niet geboren waren,

Frederik laat in de **Goudsche Courant** van 25 januari 1863 een advertentie plaatsen waarin hij meedeelt dat hij in de woning van zijn oudste broer Pieter (geboren in 183 1), instrumentmaker van beroep, portretten in verschillende grootte kan maken. Hieronder staat nog een andere advertentie en wel van collega-fotograaf J.H. Kiebert. Bij Frederik kan men 'gedurende het wintersaisoen van des morgens 10 tot 's namiddags 2 1/2 ure' terecht. Bij Kiebert zelfs tot 3 uur. Beide heren maken welbekende 'visitekaart' -opnamen voorzien van naam en adres op de achterkant. Bij Frederik staat er als adres Oosthaven B no. 14. Dit adres staat soms ook vermeld als Dubbele Buurt no. 14. Begin 20ste eeuw wordt het na een nummerwijziging Oosthaven no. 1. Het oorspronkelijk gebouw waar Frederik werkte, is er niet meer. Wel zijn in het Streekarchief Hollands Midden nog de nodige visitekaartfoto's aanwezig.

Het zijn niet alleen portretten die Frederik maakt. hij waagt zich ook buiten zijn atelier, Zo kreeg ik een foto op visitekaartformaat in handen die volgens het onderschrift in 1868 te Boskoop is gemaakt. Op de achterzijde staat de naam F. Harting. Wim Heuvelman, fotograaf in Boskoop, heeft hiervan een afdruk gemaakt. Verder is er van Frederik's hand een fors boek verschenen, getiteld: **Photographiën der Geschilderde Kerkglazen van de St.-Janskerk** te **Gouda.** Het jaar van uitgifte is niet bekend, maar aangenomen mag worden dat het boek in 1873 of 1874 is verschenen. Ter voorkoming van misverstanden vereist de titel een nadere uitleg. De vraag rijst namelijk of het nu gaat om foto's van de gebrandschilderde glas-in-lood-ramen of van de geschilderde tekeningen daarvan. Om hierop een antwoord te kunnen geven was nader onderzoek in het archief van de Hervormde Gemeente te Gouda noodzakelijk. De notulen van 25 november 1872 brachten uitkomst. Hierin wordt melding gemaakt van een brief van Harting waarin deze verzoekt 'van de kleine cartons der kerkramen photographiën te mogen maken en die stukken van nu tot april, wegens de koele atmospheer in de kerk, in zijn atelier te mogen afnemen telkens bij twee tegelijk en tusschen 10 en 1 uur'. Het verzoek wordt met algemene stemmen toegestaan. Met Harting, die inmiddels in de vergadering is verschenen, wordt afgesproken 'dat hij verpligt zal zijn telkens reçu van de ontvangen stukken te geven, de stukken in persoon te komen afhalen en terugbrengen en zich te verbinden voor elke vlek of kleine beschadiging fl. 25,- vergoeding te betalen, behoudens verpligting tot grootere vergoeding bij grootere schade'. Hieruit blijkt duidelijk dat de foto's betrekking hebben op de cartons en niet op de Glazen zelf.

In het voorwoord van zijn boek vermeldt Frederik dat de directe aanleiding tot het verschijnen ervan de tentoonstelling is geweest die in 1872 ter gelegenheid van het 600-jarig bestaan van Gouda werd gehouden. Het boek is opgedragen aan koningin Sophie van Württemberg, de echtgenote van koning Willem 111. In 1874 brengt koningin Sophie een bezoek aan Gouda en doet daarbij de Sint-Janskerk aan (zie elders in dit tijdschrift). Het is evenwel niet duidelijk of het boek bij die gelegenheid aan de koninklijke bezoekster is aangeboden.

Harting is ongehuwd gebleven. Een aantal jaren, van circa 1879 tot na 1890, werkt hij

55

GLAS 24.

De prediking en teekenen die Philippus de Diaken deed binnen Samaria. — De roeping van Philippus door eenen Engel tot den doop des Moormans, Kamerling van de Koningin van Candace.

HAND. 3.

Boven in het glas ziet men eene voorstelling van den Engel, die aan *Philippus* verschijnt, en hem beveelt te gaan den weg van *Gaza*.

Daarnevens ziet men *Philippus*, doopende den Moorman, die de kamerling was van de Koningin *Candace*. *Hand.* 8.

Onder in het glas ziet men de genezing van een kreupele.

Dit glas is gegeven door den Ed. Prins *Philippus*, Graaf van *Zour*, Heer van *Lignes*, *Wassenaar etc.*, Ridder van het Gulden Vlies, wiens beeltenis, benevens zijne wapenen en acht Kwartieren, onderaan te zien zijn.

DIRK CRABETH, fig. et pinx. Goudæ, 1559.

• *Beschrijving bij de afbeelding van Glas 24 uit:* ***Photographiën der Geschilderde Kerkglazen van de St.-Janskerk te Gouda.*** *Foto: Ane Harting.*

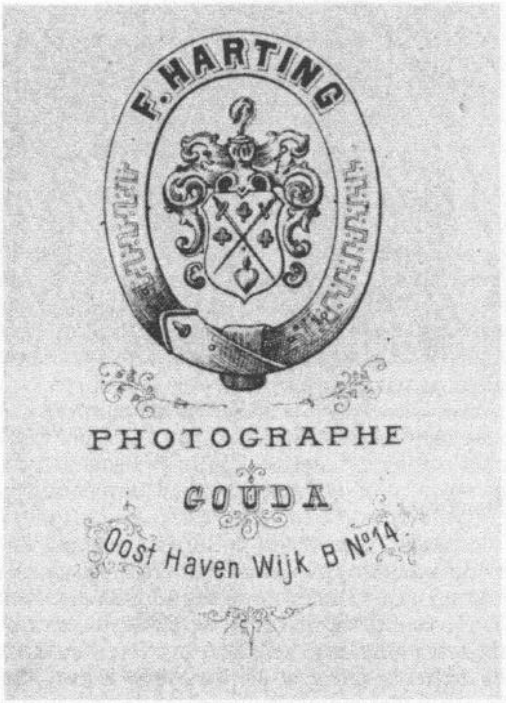

• *Achterzijde van een portretfoto. Archief hervormde Gemeente.* *Foto: Ane Harting.*

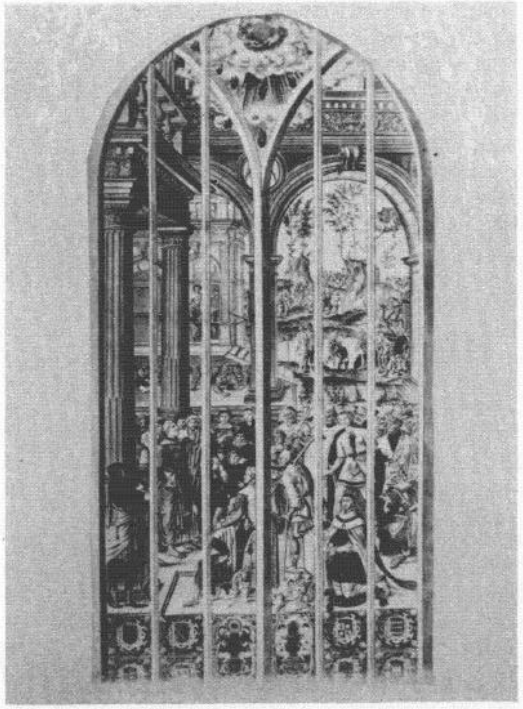

• *Glas 24, gefotografeerd door Frederik Harting en afgedrukt in:* ***Photographiën der Geschilderde Kerkglazen van de St.-Janskerk te Gouda.*** *Foto: Ane Harting.*

Atelier de Photographie,
F. HARTING.

Gedurende het WINTERSAISOEN van des Morgens 10 tot 's Namiddags 2½ ure, gelegenheid tot het maken van PORTRETTEN van verschillende grootte, Stereoscopische, Fond Anglais, Reproducties enz.

Adres den Heer P. HARTING, boven FRANKENHUIZEN, Spiegelmaker op de Haven te *Gouda*.

Atelier de Photographie.

De ondergeteekende heeft het genoegen bij dezen te berigten, dat hij op heden zijn ATELIER geopend heeft en zich aanbeveelt tot het maken van PHOTOGRAPHISCHE PORTRETTEN, in elke verlangd wordende grootte en vorm.

Het Atelier is geopend elken dag, van des morgens 10 tot des namiddags 3 uur, (uitgenomen op *Zon-* en *Feestdagen*), ten huize van den heer Köhne, *Karnemelksloot*, ingang *Eerste Kade*.

J. H. KIEBERT.

• ***Advertenties in de Goudsche Courant** van 25 januari 1863.*

samen met zijn jongere broer Hendrik Johannes (geboren in 1839). Dit is de periode van de 'Gebr. Harting'. In 1877 en 1878 adverteert Frederik dat hij twaalf foto's in de stad Gouda heeft gemaakt. Een jaar later maakt hij er zes buiten de stad. Van deze foto's is er tot dusver nog geen enkele teruggevonden. Mogelijk heeft iemand van de lezers ze in zijn bezit. Frederik sterft in februari 1902 te Gouda. Zijn jongere broer heeft de 'zaak' niet voortgezet. Hij overlijdt, eveneens ongehuwd, in 1921.

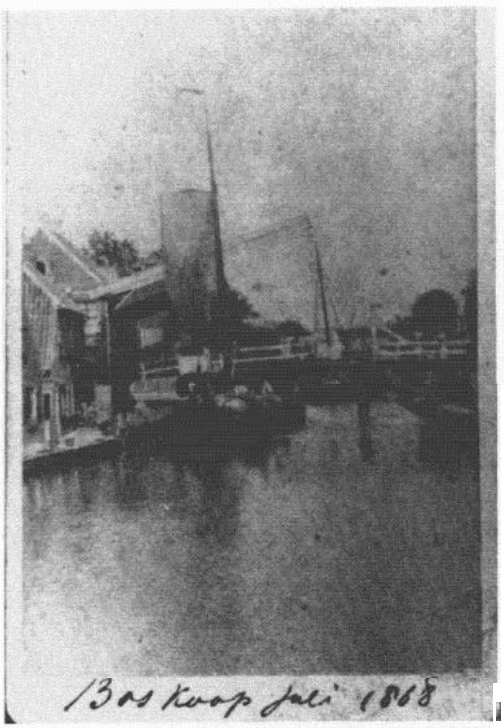

• *Reproduktie van een foto die Frederik Harting in 1868 te Boskoop heeft gemaakt.* *Foto: Wim Heuvelman.*

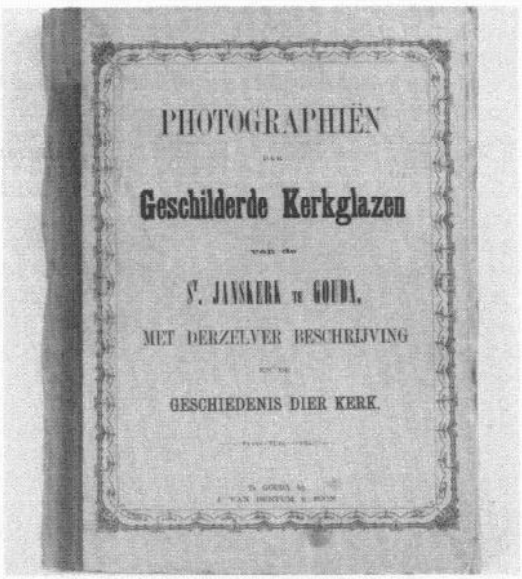

• *Titelpagina van het boek: Photographiën der Geschilderde kerkglazen van de St.-Janskerk te Gouda.* *Foto: Ane Harting.*

Dankwoord

Veel dank ben ik verschuldigd aan mevrouw H.A. van Dolder-de Wit, archivaris van de Hervormde Gemeente te Gouda, aan de heer W. Heuvelman, fotograaf te Boskoop, aan de medewerkers van het Streekarchief Hollands Midden te Gouda, en aan mijn zoon Ane Harting, fotograaf/fotografisch vormgever te Leusden. Zij droegen de bouwstenen aan tot dit artikel.